

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

BOSHLANG‘ICH SINFLARDA IJODIY TASAVVURNI RIVOJLANTIRISH

*Usmonova Yulduz Muhammadi qizi - Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (boshlang‘ich ta’lim) mutaxassisligi
1-kurs magistranti*

Ilmiy rahbar: p.f.f.d.(PhD), dots. Salomov G‘ulom Yuldoshevich

Annotatsiya. Ushbu maqolada boshlang‘ich sinflarda ijodiy tasavvurni rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslari sun’iy intellekt imkoniyatlari bilan bog‘liq holda tahlil qilinadi. Ijodiy tasavvur o‘quvchining mavjud bilim va tajribalar asosida yangi obraz, g‘oya, yechim yoki hikoya yaratish qobiliyatidir. Boshlang‘ich ta’lim bosqichida bu ko‘nikma ona tili, o‘qish savodxonligi, tasviriy san’at, texnologiya, tabiiy fanlar va matematika darslarida obrazli fikrlash, erkin ifoda, muammoli vaziyat, ijodiy topshiriq va o‘yin metodlari orqali shakllanadi. Sun’iy intellekt esa rasm, matn, savol, hikoya davom ettirish, muqobil yechimlar topish va individual ijodiy mashqlar yaratishda yordamchi didaktik vosita sifatida qo‘llanishi mumkin. Biroq AI o‘quvchi o‘rniga ijod qilmasligi, balki uning mustaqil tasavvurini faollashtirishi kerak.

Kalit so‘zlar: boshlang‘ich ta’lim, ijodiy tasavvur, sun’iy intellekt, obrazli fikrlash, ijodiy topshiriq, raqamli pedagogika, mustaqil fikrlash.

DEVELOPING CREATIVE IMAGINATION IN PRIMARY GRADES

Usmonova Yulduz Muhammadi qizi

Termiz University of Economics and Service

Master’s student in the specialty

Theory and Methodology of Education and Upbringing

(Primary Education), 1st year

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Scientific supervisor: Salomov G‘ulom Yuldoshevich

Associate Professor, PhD in Pedagogical Sciences

Abstract. This article analyzes the theoretical and pedagogical foundations of developing creative imagination in primary grades in connection with the opportunities of artificial intelligence. Creative imagination is the pupil’s ability to create a new image, idea, solution, or story on the basis of existing knowledge and experience. At the stage of primary education, this skill is formed through figurative thinking, free expression, problem situations, creative tasks, and game methods in native language, reading literacy, visual arts, technology, natural sciences, and mathematics lessons. Artificial intelligence, in turn, can be used as an auxiliary didactic tool in creating images, texts, questions, story continuation tasks, alternative solutions, and individualized creative exercises. However, AI should not create instead of the pupil, but should activate and support the learner’s independent imagination.

Keywords: primary education, creative imagination, artificial intelligence, figurative thinking, creative task, digital pedagogy, independent thinking.

РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКОГО ВООБРАЖЕНИЯ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Усмонова Юлдуз Мухаммади кизи

Термезский университет экономики и сервиса

магистрант 1-го курса специальности

«Теория и методика образования и воспитания»

направление: начальное образование

Научный руководитель: Саломов Гулом Юлдошевич

доцент, доктор философии по педагогическим наукам (PhD)

Аннотация. В данной статье анализируются теоретико-педагогические основы развития творческого воображения в начальных классах во взаимосвязи с возможностями искусственного

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

интеллекта. Творческое воображение представляет собой способность учащегося создавать новый образ, идею, решение или рассказ на основе имеющихся знаний и опыта. На этапе начального образования данный навык формируется посредством образного мышления, свободного самовыражения, проблемных ситуаций, творческих заданий и игровых методов на уроках родного языка, читательской грамотности, изобразительного искусства, технологии, естественных наук и математики. Искусственный интеллект, в свою очередь, может использоваться как вспомогательное дидактическое средство при создании изображений, текстов, вопросов, заданий на продолжение рассказа, поиске альтернативных решений и разработке индивидуальных творческих упражнений. Однако искусственный интеллект не должен творить вместо учащегося, а должен активизировать и поддерживать его самостоятельное воображение.

Ключевые слова: начальное образование, творческое воображение, искусственный интеллект, образное мышление, творческое задание, цифровая педагогика, самостоятельное мышление.

Kirish. Boshlang‘ich ta‘lim davri bolaning tasavvuri, nutqi, xotirasi, tafakkuri va ijodiy faolligi jadal rivojlanadigan bosqichdir. Bu yoshdagi o‘quvchilar atrof-muhitni ko‘proq obrazlar, ranglar, voqealar, o‘yinlar va hissiy taassurotlar orqali anglaydi. Shuning uchun boshlang‘ich sinflarda ijodiy tasavvurni rivojlantirish faqat san‘at yoki rasm darslarining vazifasi emas, balki barcha fanlar uchun muhim pedagogik yo‘nalish hisoblanadi.

Ijodiy tasavvur bolaning oddiy xayol surishi emas. U mavjud bilim, tajriba va kuzatuvlarni yangi shaklda birlashtirish, voqeani davom ettirish, predmetga boshqa vazifa berish, muammoga noodatiy yechim topish, obraz yaratish va o‘z fikrini erkin ifodalash qobiliyatidir. Masalan, o‘quvchi ertakni davom ettirsa, geometrik shakllardan yangi predmet yasasa, tabiat hodisasini hikoya shaklida tasvirlasa yoki oddiy buyumdan boshqa maqsadda foydalanish yo‘lini taklif qilsa, unda ijodiy tasavvur namoyon bo‘ladi.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Bugungi raqamli ta’lim sharoitida sun’iy intellekt ijodiy tasavvurni rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. AI yordamida o’qituvchi o’quvchilarga mos rasmlar, hikoya boshlanishlari, savollar, personajlar, loyihalar va ijodiy mashqlar yaratishi mumkin. Lekin bu yerda jiddiy xavf bor: agar AI tayyor rasm, tayyor matn yoki tayyor g’oyani berib qo’ysa, o’quvchining ijodiy faoliyati cheklanadi. Demak, sun’iy intellekt ijodni almashtiruvchi emas, balki ijodga undovchi vosita bo’lishi kerak.

Metodologiya. Maqolada nazariy-tahliliy yondashuv asos qilib olindi. Boshlang’ich sinflarda ijodiy tasavvurni rivojlantirish jarayoni pedagogik, psixologik va metodik nuqtayi nazardan tahlil qilindi. Tahlil, umumlashtirish, taqqoslash va pedagogik modellashtirish metodlaridan foydalanildi.

Ijodiy tasavvur quyidagi tarkibiy qismlar asosida ko’rib chiqildi: obraz yaratish, voqeani davom ettirish, muqobil yechim topish, tasvirlash, o’zgartirish, kombinatsiyalash, ramziy fikrlash va mustaqil ifoda. Boshlang’ich sinfda bu ko’nikmalar murakkab nazariy topshiriqlar orqali emas, balki rasm, ertak, o’yin, savol-javob, loyiha, chizish, hikoya tuzish va amaliy mashqlar orqali rivojlantiriladi.

Sun’iy intellektdan foydalanishda uchta metodik talab muhim hisoblanadi. Birinchisi — yoshga moslik. AI yordamida yaratilgan topshiriqlar o’quvchining idrok darajasi, lug’at boyligi va qiziqishlariga mos bo’lishi kerak. Ikkinchisi — mustaqil ijodni saqlash. AI tayyor mahsulotni emas, boshlang’ich g’oya, savol yoki yo’naltiruvchi vaziyatni berishi maqsadga muvofiq. Uchinchisi — o’qituvchi nazorati. AI yaratgan materiallar pedagog tomonidan tanlanib, soddalashtirilib va dars maqsadiga moslashtirilishi zarur.

Natijalar. Tahlillar shuni ko’rsatadiki, boshlang’ich sinflarda ijodiy tasavvurni rivojlantirishning eng samarali yo’li o’quvchini erkin fikrlash, tasvirlash, savol berish va yangi yechim izlashga jalb etishdir. Bunda “to’g’ri javob”ga haddan tashqari bog’lanib qolish ijodkorlikni cheklaydi. Ijodiy topshiriqlarda bitta yagona javob emas, bir nechta mumkin bo’lgan yechimlar qabul qilinishi kerak.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

Sun’iy intellekt yordamida quyidagi ijodiy topshiriqlarni ishlab chiqish mumkin: hikoyani davom ettirish, rasm asosida voqea tuzish, ertak qahramoni uchun yangi muammo yaratish, oddiy predmetdan yangi foydalanish yo‘lini topish, tabiat hodisasini obrazli tasvirlash, geometrik shakllardan yangi buyum loyihalash, she’r yoki kichik matnni boyitish. Bunday topshiriqlar bolaning tasavvuri, nutqi, mantiqiy fikrlashi va estetik didini birgalikda rivojlantiradi.

AI asosidagi mashqlarning eng foydali shakli — yo‘naltiruvchi savollar orqali ijodga undashdir. Masalan: “Agar daraxt gapira olsa, u bolalarga nima der edi?”, “Agar suvni tejaydigan sehrli qurilma yasasang, u qanday ishlaydi?”, “Doira, uchburchak va kvadratdan qanday yangi narsa yaratish mumkin?” kabi savollar o‘quvchini noodatiy fikrlashga undaydi.

Ijodiy tasavvurni rivojlantirishda fanlararo yondashuv katta samara beradi. Ona tili darsida hikoya tuzish, o‘qish savodxonligida qahramon taqdirini davom ettirish, matematika darsida shakllardan kompozitsiya yaratish, tabiiy fanlarda tabiat hodisasini tasvirlash, texnologiya darsida maket yasash ijodiy tasavurning turli tomonlarini rivojlantiradi.

Muhokama. Boshlang‘ich sinflarda ijodiy tasavvurni shakllantirishdagi eng katta xato — bolani faqat tayyor namunaga qarab ishlashga majbur qilishdir. Namuna kerak, lekin u ijodni cheklamasligi kerak. Agar barcha o‘quvchilar bir xil rasm chizsa, bir xil matn yozsa yoki bir xil javob bersa, bu ijodiy rivojlanish emas, ko‘chirish malakasidir.

Sun’iy intellektdan foydalanishda ham shu muammo bor. AI chiroyli matn, rasm yoki g‘oya yaratishi mumkin, ammo bu o‘quvchining o‘z ijodi bo‘lmaydi. Shuning uchun topshiriq “AI yozgan hikoyani ko‘chir” shaklida emas, “AI bergan boshlanishni o‘zing davom ettir”, “AI taklif qilgan uchta g‘oyadan birini tanlab o‘zgartir”, “AI javobiga o‘z fikringni qo‘sh” shaklida berilishi kerak.

Ijodiy tasavvurni rivojlantirish uchun sinfda psixologik xavfsizlik ham zarur. Bola “noto‘g‘ri aytib qo‘yaman” deb qo‘rqsa, u ijod qilmaydi. O‘qituvchi noodatiy fikrlarni rad etmasdan, ularni savol orqali

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

rivojlantirishi kerak. “Qiziq fikr, buni qanday tushuntirasan?”, “Yana qanday variant bo‘lishi mumkin?” kabi savollar ijodiy erkinlikni kuchaytiradi.

AI bu jarayonda foydali bo‘lishi uchun u o‘qituvchi tomonidan boshqarilishi kerak. Aks holda texnologiya ijodni emas, tayyor mahsulotga qaramlikni kuchaytiradi. Eng to‘g‘ri model — o‘qituvchi rahbarligi, erkin ijodiy muhit, fanlararo topshiriqlar va AI yordamida berilgan yo‘naltiruvchi savollar uyg‘unligidir.

Xulosa. Boshlang‘ich sinflarda ijodiy tasavvurni rivojlantirish o‘quvchining tafakkuri, nutqi, estetik didi, mustaqil fikrlashi va muammo yechish qobiliyatini shakllantirishda muhim ahamiyatga ega. Ijodiy tasavvur bola uchun yangi obraz, g‘oya, voqea, yechim yoki mahsulot yaratish imkonini beradi.

Sun‘iy intellekt bu jarayonda samarali yordamchi vosita bo‘lishi mumkin. U ijodiy topshiriqlar, hikoya boshlanishlari, rasmi vaziyatlar, savollar va individual mashqlar yaratishda o‘qituvchiga yordam beradi. Ammo AI o‘quvchi o‘rniga ijod qilmasligi kerak. U faqat bolaning tasavvurini uyg‘otuvchi, savol beruvchi va yo‘naltiruvchi vosita sifatida ishlatilishi lozim.

Demak, boshlang‘ich ta’limda ijodiy tasavvurni rivojlantirishning eng maqbul modeli — jonli pedagogik rahbarlik, erkin fikrlash muhiti, fanlararo ijodiy topshiriqlar, o‘yin va loyiha elementlari hamda sun‘iy intellekt yordamida individual yondashuvni uyg‘unlashtirishdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Vygotskiy L.S. Tasavvur va ijod bolalik yoshida. Moskva: Pedagogika, 1991.
2. Bruner J. The Process of Education. Harvard University Press, 1977.
3. Dewey J. Democracy and Education. New York: Macmillan, 1916.
4. Abdullayeva Q. Boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi. Toshkent, 2019.
5. Yo‘ldoshev J.G‘., Usmonov S.A. Pedagogik texnologiya asoslari. Toshkent: Fan, 2004.
6. Xoliqov A.A. Pedagogik mahorat. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.

“ZAMONAVIY TA’LIMDA SUN’IY INTELLEKTNI QO‘LLASHNING ISTIQBOLLARI VA MUAMMOLARI” XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN 22-23-MAY 2026-YIL

7. Qosimova K., Matchonov S. Ona tili o‘qitish metodikasi. Toshkent, 2009